5-6 YAŞ ÇOCUKLARININ ANNELERİNİN SÜREKLİ KAYGI DÜZEYLERİ İLE ÇOCUKLARIN BENLİK ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

EZGİ DEMİRCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Gelişim Psikolojisi/Psikoloji Anabilim Dalı
Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Oya RAMAZAN

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ekim 2018

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ezgi DEMİRCİ' nin "5 – 6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Çocukların Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tezi 27/09/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca, Psikoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans/Doktora tezi **oy birliğiyle / oy çokluğuyla, başarılı / başarısız** olarak kabul edilmiştir.

Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Oya RAMAZAN	.....
Üye : Prof. Dr. Nermin ÇELEN	.....
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN	.....

Doç. Dr. Ahu TUNÇEL ÖNKAL

Enstitü Müdürü

maltepe üniversitesi	ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI	Doküman No	FR-178
		İlk Yayın Tarihi	01.03.2018
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa	1/1

Revizyon Takip Tablosu

REVİZYON NO	TARİH	AÇIKLAMA
00	01.03.2018	İlk yayın.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

10/10/2018

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarından bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

(Islak İmza)

Öğrencinin Adı ve Soyadı

Ezgi DEMİRCİ

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasında 5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişki incelenmek istenmiştir.

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Dr. Öğretim Üyesi Oya RAMAZAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca kazandırdıkları her şey için ve beni gelecekte söz sahibi yapacak bilgilerle donattıkları için hayatıma dokunmuş olan bütün hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum. Son olarak çalışmamda desteğini ve bana olan güvenini benden esirgemeyen yol arkadaşım olan eşim Ahmet Onur DEMİRCİ' ye ve beni bu günlere getiren, benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, her zaman yolumu açan bu hayattaki en büyük şansım olan annem Abuhayat Delibalta, babam Recep Delibalta ve beraberindeki bütün aileme sonsuz teşekkürler.

Ezgi DEMİRCİ

10/2018

ÖZ

5-6 YAŞ ÇOCUKLARININ ANNELERİNİN SÜREKLİ KAYGI DÜZEYLERİ İLE ÇOCUKLARIN BENLİK ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ezgi DEMİRCİ
Yüksek Lisans Tezi
Gelişim Psikolojisi / Psikoloji Anabilim Dalı
Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Oya RAMAZAN
Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018

Bu araştırmanın amacı, İstanbul ilinin Çekmeköy, Ümraniye, Ataşehir ilçelerinde bulunan 5-6 yaşındaki çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile çocukların benlik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına ve çocuğun (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı), annenin (yaş, çalışma durumu, öğrenim durumu, ebeveynlik tutum algısı) özelliklerine göre aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunup bulunmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan 162 anne çocuk çiftinden bilgi toplamak için geliştirilen bilgi formu kullanılmıştır. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin ölçmek için Spielberger'in Sürekli-Durumluk Kaygı Envanteri uygulanmıştır. Anasınıfına devam eden 5-6 yaşları arasındaki çocukların benlik algılarını ölçmek için Demoulin Benlik Algısı Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında annelerin sürekli kaygı düzeyi ile 5-6 yaşlarındaki okul öncesi kuruma devam eden çocuklarının benlik algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çocukların benlik algılarında; yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, annenin yaşı, annenin çalışma durumu, annenin öğrenim durumu, annelerin ebeveynlik tutumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Anasınıfı çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin; çocuğun yaşı, cinsiyeti, annenin sahip olduğu çocuk sayısı, annenin yaşı ve ebeveynlik tutumuna göre anlamlı derece de farklılık bulunmamıştır. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin çalışma durumu ve öğrenim durumu değişkenlerine göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmayan annelerin sürekli kaygı düzeyinin çalışan annelerden daha yüksek olduğu ve yükseköğretim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeylerinin, ilköğretim ve ortaöğretim mezunu annelerden daha düşük olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, Sürekli Kaygı, Benlik, Benlik Algısı,

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE CONTINUOUS ANXIETY LEVELS OF THE MOTHERS OF 5-6 AGE CHILDREN'S AND THE SELF-PERCEPTION OF CHILDREN

Ezgi DEMİRCİ
Master Thesis
Developmental Psychology/ Department of Psychology
Advisor: Dr. Faculty Member Oya RAMAZAN
Maltepe University Institute of Social Sciences, 2018

The aim of this study was to determine whether there was a statistically significant relationship between the trait anxiety levels of mothers of 5-6 year-old children in Istanbul, Çekmeköy, Ümraniye and Ataşehir districts. It is aimed to determine whether there is a statistically significant difference between them according to their status, education level, perception of parenting attitude. A questionnaire developed to collect information from 162 mothers and pairs of children was used. Spiellberger's State-Trait Anxiety Inventory was used to measure the anxiety levels of mothers. Demoulin Self-Perception Scale was used to measure self-perceptions of children between 5-6 years of age.

When the results of the study were examined, there was no significant relationship between the mothers' continuous anxiety level and the self-perception of their 5-6 year-old preschool children. Children's self-perception; age, gender, number of siblings, mother's age, maternal working status, mother's education level, mothers' attitude to parenting did not differ significantly. The trait anxiety levels of mothers of kindergarten children; There were no significant differences between the age, gender, mother number of children, mother's age and parenting attitude. It has been concluded that mothers' trait anxiety levels differ significantly according to their study status and educational status. It was observed that the trait anxiety level of the mothers who did not work was higher than the mothers working and mothers who had graduated from tertiary education had lower anxiety levels than mothers with primary and secondary education

Keywords: Anxiety, Persistent Anxiety, Ego,Self-perception

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZ v
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER vii
TABLOLAR LİSTESİ ix
BÖLÜM 1. GİRİŞ 1
1.1. Problem 1
1.1.1. Çocuk Gelişimi ve Çocuk İlişkisi 2
1.1.2. Benlik 3
1.1.2.1. Benlik Algısı 4
1.1.2.2. Öz Saygı 4
1.1.2.3. Öz Yeterlilik 5
1.1.2.4. Benlik ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar 5
1.1.2.5. Benlik ile İlgili Yapılan Araştırmalar 8
1.1.3. Kaygı (Anxiety) 12
1.1.3.1. Durumluk Kaygı 12
1.1.3.2. Sürekli Kaygı 13
1.1.3.3. Kaygı ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar 13
1.1.3.4. Kaygı ile İlgili Yapılan Araştırmalar 15
1.2. Amaç 16
1.3. Önem 17
1.4. Sınırlılıklar 18
1.5. Tanımlar 18
BÖLÜM 2. YÖNTEM 19
2.1. Araştırma Modeli 19
2.2. Çalışma Grubu 19
2.3. Veriler ve Toplanması 19
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu 20

2.3.2. Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği 20
2.3.3. Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri 21
2.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 21
BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUMLAR 22
3.1. Bulgular 22
3.2. Yorumlar 33
BÖLÜM 4. SONUÇ 36
4.1. Özet 36
4.2. Yargı 36
4.3. Öneriler 37
KAYNAKÇA 38

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Çalışma Grubundaki Okul öncesi 5-6 Yaş Çocukların ve Annelerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri 22
Tablo 3.2. Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının ve Sürekli Kaygı Ölçeği Puan Ortalamalarının Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları 23
Tablo 3.3. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Çocukların Benlik Algıları Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları..... 24
Tablo 3.4. 5-6 YaşÇocukların Benlik Algılarının Yaş Grubu Değişkenine göre Mann Whitney U Testi Sonuçları 24
Tablo 3.5. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeylerinin Çocuklarının Yaş Grubu Değişkenine göre T Testi Sonuçları..... 25
Tablo 3.6. 5-6 Yaş Çocukların Benlik Algılarının Cinsiyet Değişkenine göre Mann Whitney U Testi sonuçları 25
Tablo 3.7. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeylerinin Çocukların Cinsiyet Değişkenine göre T Testi Sonuçları..... 26
Tablo 3.8. 5-6 Yaş Çocukların Benlik Algılarının Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis-H testi sonuçları..... 26
Tablo 3.9. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeylerinin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis-H testi Sonuçları 27
Tablo 3.10. 5-6 Yaş Çocukların Benlik Algılarının Anne Yaşı Değişkenine göre Mann Whitney U Testi Sonuçları 27
Tablo 3.11. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeylerinin Yaş Değişkenine göre T Testi Sonuçları..... 28
Tablo 3.12. 5-6 Yaş Çocukların Benlik Algılarının Anne Çalışma Durumu Değişkenine göre Mann Whitney U Testi Sonuçları 28
Tablo 3.13. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeylerinin Çalışma Durumu Değişkenine göre T Testi Sonuçları 29
Tablo 3.14. 5-6 Yaş Çocukların Benlik Algılarının Anne Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları..... 29

Tablo 3.15. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeylerinin Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri 30
Tablo 3.16. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeylerinin Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları 30
Tablo 3.17. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeylerinin Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Tukey Testi Sonuçları 31
Tablo 3.18. 5-6 Yaş Çocukların Benlik Algılarının Annelerinin Ebeveynlik Tutum Algıları Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları 32
Tablo 3.19. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeylerinin Ebeveynlik Tutum Algıları Değişkenine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri 32
Tablo 3.20. 5-6 Yaş Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeylerinin Ebeveynlik Tutum Algıları Değişkenine İlişkin ANOVA Sonuçları 33

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1.Problem

Toplumun en temel ve en önemli yapısı olan aile, çocuğun ilk şekil aldığı ortamdır. Bu sebeple ailenin sağlıklı olması toplumun da sağlıklı olmasını destekler (Öztürk, 2006). Ailenin en büyük ve en önemli işlevlerinden biri çocuğun sağlıklı bir ortamda yaşamasına olanak sağlamak ve toplumda yer alma sürecinde uyum sağlamasında çocuğa destek vermektir (Meadows, 2010). Aile, sürekli etkileşim halinde olan anne-baba, çocuk ve kardeşler alt sisteminden oluşmaktadır. Okul öncesi dönemi kapsayan 0-6 yaş aralığındaki çocukların anne-baba ile olan ilişkileri oldukça önemlidir (Knaught, 2000).

Yirminci yüzyıl ile birlikte aile olgusunda belirgin değişiklikler meydana gelmiştir. Ebeveynlik, evlilik müessesesinden bağımsız olarak ele alınmaya; anne için çocuk sahibi olmanın evliliğin bir rutini değil, annenin özgürce verdiği bir karar olduğu düşünülmeye başlanmıştır. Çocuğun duygusal değerinin arttığı görülmektedir. Ebeveynler maddi, manevi tüm kaynaklarını çocukları üzerinde kullanmaktadır (Nock, 2000).

Anne tarafından çocuğun güvenlik ve fizyolojik ihtiyaçlarının zamanında karşılanması, çocukla kurulan olumlu duygusal ilişkiler, bireyin hayat boyu kuracağı insan ilişkilerinin ve kişiliğinin temelini oluşturmaktadır. Yani annenin çocuğa olan tutumu ve kurduğu iletişim çocuğun tüm yaşamını etkilemektedir (Güler, 2012; Sargın, 2012).

Çocukların gelişiminde anne ve babanın davranışları, çocukların yaşamlarının her dönemini şekillendirirken; gelecekte sağlıklı, mutlu bir birey olmalarında önemli bir yer tutmaktadır (Aksoy, Kılıç ve Kahraman, 2009). Çocuklar, ilk çocukluk dönemlerinde gelişime ve değişime açıktırlar. Gerekli fırsatlar verildiğinde, gelişimlerini birçok yönden en iyi seviyeye çıkararak sunabilirler. Çocuğun kendi kendine yetebilen, özgüveni gelişmiş, benlik algısı yüksek, kendisiyle barışık, sosyal çevreye uyum sağlayabilen, mutlu bir birey olarak yetişmesi büyük ölçüde ebeveyn davranışlarıyla yakından ilişkilidir. Bu sebeptendir ki anne-babanın içinde bulunduğu duygu durumu,

ruh sağlığı ve kişilik özellikleri çocukların sağlıklı gelişimi açısından önemlidir (Cirhinlioğlu, 2010).

1.1.1.Çocuk Gelişimi ve Anne Çocuk İlişkisi

Çocuğun ruhsal ve kişilik gelişiminde bebeklikte ve çocuklukta yaşanılan ebeveyn-çocuk ilişkisi, pek çok kuramcının ve araştırmacının çalışma konusu olmuştur. Anne-babanın çocukla ilişkilerinin yanında, anne-babanın kendi aralarındaki tutum ve yaklaşımları da çocuk üzerinde etkilidir. Çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde, anne-baba ile olan ilişkisi önemli bir etmendir (Burger, 2006).

Kuramcılar değişik şekillerde ortaya koymuş olsalar da ortak düşünce, çocukluk yıllarının ilk dönemlerinin sonraki dönemlerine de etki edeceğidir. Kişilik oluşumunun ilk yıllarda başladığı göz önüne alınırsa, bu sürecin önemi daha net anlaşılır. Kişinin ruhsal, entelektüel ve kişilik temellerinin şekillendiği okul öncesi periyodun yanı sıra çocuğun anne baba ile olan ilişkisi de oldukça önemlidir (Öngider, 2013)

Psikanalitik kuramcılardan Sigmund Freud, çocukluğun ilk 5-6 yılında yaşanan deneyimlerle kişiliğin oluştuğunu savunur, yani yetişkinlikteki kişiliğin temelleri çocukluk yıllarındaki yaşantılardan etkilenmektedir. Freud, çocuğun gelişimini beş farklı dönemde incelemiş ve bu psikoseksüel gelişim dönemi etkilerinin, yetişkin kişiliğinde görüldüğünü vurgulamıştır (Gençtan, 1993).

Anna Freud; anne babanın çocuğa yaklaşımı, gösterdiği değer, anlayış ve ailedeki düzen ortamının çocuğun davranışları üzerindeki önemini vurgular. Annenin kişilik özelliklerinin de çocuğu etkilediğini belirtmektedir (Freud, 2003).

Mahler; çocuğun gelişimi ile anne-çocuk ilişkisi konusunda psikanalitik bakış açısı ile özellikle çocuğun ilk 36 ayını incelemiştir (Mahler, 2003). Mahler doğumun psikolojik ve biyolojik olarak farklı zamanlarda olduğunu belirtmiştir.

Biyolojik doğum izlenebilir ve tasviri net bir fenomen iken, psikolojik doğumun süregelen, değişim içinde olan, ruhsal bir proses olduğunun üzerinde durmuştur (Mahler, 1965).

Erikson, kişilik gelişimin yaşam boyu sürdüğünü ve sekiz gelişim döneminden oluştuğunu belirtmiştir. Ego işlevinin önemini vurgulayan Erikson, egonun yıkıcı ve

aşırı istekler ile ebeveyn ve toplumun benliğe mal olmuş kısıtlamalar arasında sıkıştığını savunur. Erikson ve Freud'un gelişim dönemleri birçok yönden benzerlik göstermektedir.

Her iki kuramda da yaşanan gelişim dönemlerinin kendine özgü bunalım ve krizlerinin olduğu, çevreden ve kültürden etkilendiği ve bir her dönemin bir sonraki dönemi etkilediği belirtilmektedir (Burger, 2006).

Winnicott, annenin çocuğa sağladığı çevre ve çocukla kurduğu ilişki ile çocuğun kendilik algısını ve gelişimini sağladığını belirtir. Annenin çocuğa sunduğu "kucaklayıcı çevre" ile kendilik duygusu gelişir. Çocuğun ihtiyaçlarına zamanında yanıtlar vermesi çocuğun "tüm güçlülük" deneyimi yaşamasına ve tutarlı bir kendilik duygusunun oluşmasına olanak sağlar (Winnicott, 1998).

Marty (2012), çocuğun yaşamının başlarında benliğin olgunlaşmadığını, annenin ruhsal dünyasının bir yansıması olduğunu belirterek "annenin ayna rolü"ne vurgu yapmıştır.

1.1.2. Benlik

Benlik; bireyin şahsi, fiziksel ve beşeri çevresiyle olan ilişkilerinin neticesinde kendi hakkında geliştirdiği bir kısım düşünce, duygu ve değerler bütünüdür (Kılıççı, 2000). Bireylerin kabiliyetlerini iyileştirmesindeki başlıca motivasyon kaynağı benlik olgusudur (Bilgin, 2003). Çocukların fiziksel gereksinimlerinin giderilmesi, benlik olgusunun ve güven algısının gelişimini pozitif anlamda etkiler (Özer ve Özer, 2001).

Benliğin kavramsal açıdan gelişimi, kişinin çevresindeki diğer bireylerle olan ilişkilerini anlamlandırma şekline göre ortaya çıkan, değişim içinde olan bir süreçtir. Anne-baba çocuğun olumlu benlik algısı üzerinde önemli rol oynar. Annenin, çocukla olan iletişiminin güçlü olması, olayları pozitif yönden değerlendirmesi, çocuklarının negatif duygularını açıklayarak onlara çözüm bulma tutumları sergilemesi, çocuğun kişilik özelliklerinin gelişiminde önemli bir rolü vardır (Berk, 2013).

0-6 yaş grubundaki çocuklar, rekabet ve mukayese eğilimindedirler. Bu dönemde kendi yerlerini bulmaya çalışan çocuklar, fiziki özelliklerini çevresindeki diğer insanlarla kıyaslamaya çalışırlar. Soyut kavramlar zihinde yer edinmeye başladıkça aynı

eksende benlik algıları da gelişim gösterir. Benlikteki gelişim yaşla ve yaşanmışlıklarla şekillenen, uzun vadede ortaya çıkan ve ömür boyu süren bir durumdur (Gözüyılmaz, 2011).

Okul öncesi dönemdeki deneyimler, öz yeterlilik ve özsaygının diğer bir ifade ile benlik algısının yapıtaşlarını meydana getirir. Öz yeterlilik kişinin kendisi ile alakalı olarak iç dünyasında hissettikleridir. Dış dünyanın birey hakkındaki düşünce ve yansımaları ise özsaygı kavramını oluşturur. Anne-baba, bakıcı, aile fertleri, komşular, öğretmen ve benzeri tüm çevresel dinamiklerin sağlıklı bir benlik algısı oluşumunda rolü vardır. Benlik algısı gelişiminde sağlıklı yönde destek görmeyen çocukların ergenlik yıllarında benlik ile alakalı olarak ciddi problemler yaşaması olasıdır (Demoulin, 1998). Bireyin her türlü duygu, düşünce ve davranışı üzerinde etkili olan benlik, bireyin varoluşunun temelini oluşturarak, dünyayı ve kendini nasıl görüp algıladığını belirler (Kağıtçıbaşı, 2010).

1.1.2.1. Benlik Algısı (Self Perception)

Kişinin yaşamı boyunca edindiği deneyimler ve bunlar sonucunda bireyin kendisi hakkında edindiği olumlu veya olumsuz tüm düşüncelerdir. Benlik algısı iki alt bölümden oluşur; bunlar benlik özyeterliği/özyeterlilik ve benlik saygısı/öz saygıdır (Demoulin, 1999; akt. Turaşlı, 2006). Shavelson ve arkadaşları, çevredeki diğer insanların birey hakkındaki düşünce ve davranışlarının, bireye yansıdığını ve bu yansımaların bireyin benlik algısını etkilediğini belirtmişlerdir (Shavelson, Hubner & Stanton, 1976)

1.1.2.2. Öz Saygı

Özsaygı; bireyin toplum içindeki diğer insanlar arasında kendisinin nerede olduğunu algılama seviyesidir (Demoulin, 1999; akt. Turaşlı, 2006:14).

Kohut, bireyin karşı taraftan olumlu tepkiler görmek istediğini; bunun annesinin dikkatini çekmek için türlü çaba sarf eden bir çocuk gibi düşünülebileceğini belirtir. Kohut, annenin çocuğa gösterdiği tepkilerin önemli olduğunu vurgular. Onaylayıcı tepkiler gösteren anne, çocuğunun normal gelişim sürdürmesine ve kendini değerli

hissetmesine destek olur; ancak anne çocuğuna "ayna yansıtıcı (mirroring)" tepkiler vermediğinde çocuğun kendine olan saygısında ve bütünlük duygusunu sürdürmede zorluk yaşayacağını belirtir (Geçtan, 2012).

Özsaygının sağlıklı gelişebilmesi için çocuğun başarı ve başarısızlık duygusunu gerekli seviyede yaşaması gerekir. Çocukta özsaygıyı geliştiren en büyük etmen, çevresindeki insanların başarısızlığa karşı gösterdikleri tepkilerdir (Kuzgun, 2000; akt. Kozanoğlu, 2006).

1.1.2.3. Öz Yeterlilik

Öz yeterlilik, bireyin çaba harcayarak başarıya ulaşmasında aracı bir yoldur; bireyin bir amaca ulaşmak için gösterdiği çaba ve gayrete olan inancıdır (Demoulin, 1992).

Bandura (1997), yüksek özyeterlilik inancına sahip olan bireylerin yaşadıkları sorunlar karşısında kararlı ve mücadeleci olurken, düşük öz yeterlilik inancına sahip insanların sorunlar karşısında daha stres içerisinde ve isteksiz olduklarını belirtmiştir (akt. Çapri ve Çelikkaleli, 2008).

Harter (1983); öz yeterliliği çocuklarda "bilişsel yeterlilik", "fiziksel yeterlilik", "akran kabulü" ve "anne kabulü" olmak üzere dört başlık altında tanımlamıştır. Rogers (1950) ve Coopersmith (1967), kişinin olaylar karşısında gösterdiği performansın kendi içinde değerlendirmesi sonucu öz yeterlilik algısının ortaya çıktığını belirtmiştir (akt. Jambunathan & Burts; 2003).

1.1.2.4. Benlik ile ilgili Kuramsal Yaklaşımlar

Benlik ile ilgili ilk sistematik ve kapsamlı araştırmaları Amerikalı psikolog William James (1890-1892) yapmış; benlik kavramını öznel ve nesnel benlik olarak iki bölüme ayırmıştır. Öznel benlik; benlik kavramının "ben" farkındalığını içeren bileşeni, yani başkalarından ayrı olan benliği temsil eder. Nesnel benlik ise bireyin fiziksel karakteristleri, mizacı veya toplumsal becerileri gibi nesnel olarak bilinen niteliklerini veya özelliklerini anlatır (Bee&Boyd, 2009).

1861-1929 yılları arasında yaşamış olan sosyal psikolog Cooley'e göre benlik, okul öncesi dönemde oluşur, kişinin çevresiyle olan iletişimindeki süreçte ise önemli bir hal alır. Cooley tarafından "ayna benlik" olarak ortaya konan fenomene göre; başkalarından yansıtılan davranış ve tutumlara bağlı olarak birey, kendisinin anlayışlı, kaba, iyi-kötü gibi yönlerinin olup olmadığını anlar. Yani birey başkasının gözünden kendisini görür (akt. Topses, 2009).

Harry Stack Sullivan (1892-1949) benlik sistemini üç başlık altında değerlendirmiştir. Kişinin "iyi ben" olarak nitelediği benliğinin anne ile olan, tebrik alan, hoş görülen deneyimler neticesinde ortaya çıktığını savunur. Kendine karşı olumlu duygular geliştiren çocuğun kendine olan saygısı da artar. "Kötü ben" olarak değerlendirdiği benliği ise annenin hoş karşılamadığı durumlar sonucu oluşur ve kaygı içindedir. Burada birey kendini olumsuz duygularla değerlendirir. "Ben ve ben olmayan" kısmında ise annenin çocuğa karşı hoşnutsuz tavrı çocukta kuvvetli bir kaygıya yol açar. Sonuç olarak benlik, bireyin ruhsal güvenliğini sağlayarak bireyin diğer insanlarla ilişkilerinde yardımcı olur (akt. Yanbastı, 1990).

Freud'a göre kişiliğin oluşumunda ve gelişiminde benlik önemli bir faktördür. Benlik ve ego, haz ile toplumsal kurallar arasında denge görevi kurar. Bu dengeyi kurabildiği sürece kişinin dünyaya uyum sağlaması kolaylaşır. Freud, kişilik oluşumu ve gelişiminin yanı sıra benliğin, bilinçdışında var olduğunu belirtir (akt. Wang, Lin, 2008).

Amerikalı sosyal psikolog olan Charles Horton Cooley (1861-1929), benliğin çocukluk döneminde oluştuğunu ve zaman içerisinde kişinin çevreyle olan iletişimiyle önem kazandığını belirtmiştir. Cooley'in, "ayna benlik" adını verdiği kavramına göre başkalarının bireye yansıttığı hareket ve tavırlarından birey kendisinin iyi, kötü, hoşgörülü gibi özelliklerinin olup olmadığı anlamaya çalışır. Yani birey başkasının gözünden kendisini görür (Topses, 2009).

Horney; ebeveynlerin çocukla olan ilişkilerinde hissettirdikleri sevgi ve ilginin çocukta aidiyet hissini sağlamlaştırdığını, çocuğun "biz olma (we-ness)" duygusunu geliştirdiğini ifade eder. Çocuğun temel güvenini oluşturan bu aidiyet hissi, sosyal çevrenin de katkısıyla çocukta öz yeterlilik ve öz saygı duygusunun oluşmasını sağlar.

Horney bu gibi durumları, büyümeyi, gelişmeyi kolaylaştıran köşe taşları olarak ifade etmektedir (DeRobertis, 2006).

Erikson'a (1902-1994) göre; benliğin bilişsel temsili olan kendini anlama ve kendinin farkında olma erken dönemlerde çocuklarda başlar. Erikson benliği yaşam boyu devam eden sekiz döneme ayırmış; Erikson, her birinde benliğin karşı karşıya kaldığı olumlu benlik unsurunu ve aksini ortaya koymuştur (Santrock, 2014). Örneğin; sekiz gelişim evresinden üç-beş yaş arasındaki "girişimciliğe karşı kuşku ve utanç" duygusudur. Çocuk bu dönemde kendine hedefler belirler ve bu hedeflere ulaşmak için girişimlerde bulunur. Huysuz görünen çocuk aslında bu dönemde ebeveynleriyle özdeşim kurma çabası içindedir. Çocukların bu dönemdeki girişkenlik ve merakları sadece ödül sağlamaz, bunun yanında aldığı tepkiler çocuğun öz saygısını azaltarak suçluluk duygusuna da itebilir. Çocuklar bu dönemi başarılı bir şekilde çözebilmek için ebeveynleri ile kendileri arasında oluşan sağlıklı bir köprü kurulmasına ve desteklenmeye ihtiyaç duyarlar (Bee&Boyd, 2009; Santrock, 2014).

George Herbert Mead'a (1863-1931) göre benlik, bebeklerde henüz oluşmaz; sosyal ortam içerisinde sosyal etkileşimde bulundukça oluşur. Dil becerisinin kazanılması ve sözel becerilerin gelişimiyle birlikte diğer insanların aktivitelerinde yer alan çocuğun benlik algısı da gelişir (akt. Woolfolk, 2007). Harter (1983) ise benlik algısının doğuştan olmadığını, zaman içerisinde kazanıldığını ve benlik algısının gelişiminde bebeklik sürecinin en önemli basamak olduğunu belirtmiştir (akt. Gülay, 2011).

Hümanist yaklaşımcılar, kişilik oluşumunun merkez noktasnda benlik algısının olduğunu belirtirler. Davranışçı yaklaşımcılar ise benlik algısını, kişinin kendi motivasyonu ile ilgili olduğunu ve bu nedenle de bilimsel olarak incelenmesinin zor olduğunu öne sürerek daha çok gözlemlenebilecek uyarıcılarla ilgilenmişlerdir. (Wang, Lin, 2008).

Carl Rogers (1902-1987) benliği kendini algılama biçimi olarak görmüştür. İdeal benliği ise kişinin kendini görmek istediği şekil olarak ele almıştır. İdeal benlik ile benlik kavramı arasındaki uyum, sağlıklı bir benlik algısının işaretidir, arada fazla farkın oluşması sağlıksız bir benlik ve kişiliğin geliştiğini gösterir (akt. İnanç ve Yerlikaya, 2011).

1.1.2.5. Benlik ile ilgili Araştırmalar

Karaca ve Aral (2017), Afyon ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 393 çocuk ile yaptıkları çalışmada öncelikle "Çocuğun Benlik Kavramını Algılaması" ölçme aracını Türkçe'ye uyarlamışlardır. Bu aracı kullanarak yaptıkları araştırma sonucunda çocukların benlik algısı düzeylerinin devam ettikleri okul türüne, çocuğun yaşına ve babanın öğrenim durumuna göre anlamlı düzeyde fark gösterdiği; çocuğun cinsiyetine, doğum sırasına, kardeş sayısına, anne öğrenim durumuna ve ailenin aylık gelirine göre ise anlamlı düzeyde fark olmadığı belirlenmiştir.

Akşin Yavuz vd. (2016), yaptıkları araştırmada 60-72 aylık çocukların annelerinin kabul-red oranları ile çocuklardaki benlik algısı düzeyleri arasındaki ilişki üzerinde çalışmışlardır. İstanbul'daki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 273 çocuk ve anneleri araştırmaya katılmıştır. Sonuçlara bakıldığında annelerin çocuklarına karşı ilgisiz ve ihmalkâr tutumları arttıkça çocukların özsaygı ve olumlu benlik algı düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Ayrıca olumlu benlik algısının erkek çocuklarda kız çocuklara oranla daha yüksek olduğu; sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan annelerin çocuklarını kabul oranının ve ayrıca çocukların özsaygılarının daha düşük çıktığı saptanmıştır.

Özkan (2015), annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile 5-6 yaş çocuklarının sosyal problem çözme becerileri ile benlik algılarını incelemiştir. Çalışma, Kırklareli'nin merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarına giden 106 çocukla yapılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, annelerin destekleyici olan ya da olmayan duygusal tepkileri ile çocukların sosyal olarak problem çözme ve benlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak sosyal problemleri çözebilme ve benlik algısı puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Turaşlı (2014), çocukların annelerinin ve öğretmenlerinin problem çözme beceri düzeyleri ile çocuklardaki sosyal-duygusal uyumluluk ve benlik algısı düzeyleri arasındaki bağı incelemek amacıyla okul öncesi eğitim kurumuna giden 5-6 yaş grubu 220 çocuk, anneleri ve öğretmenleri ile çalışmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda annelerin ve öğretmenlerin problem çözme becerilerinin çocukların sosyal uyumluluk ve benlik algıları ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Özcan ve Aydoğan (2014) yaptıkları çalışmada ailelerin katılımı ile çocukların akademik benlik saygıları arasındaki ilişkinin anne-baba görüşlerine göre araştırılmasını amaçlamışlardır. Bolu'daki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 380 çocuğun ailesi ile çalışılmıştır. Ailelerin aile katılım puanları ile cinsiyet ve annelerin mesleği değişkenleri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Anne-baba algılarına göre çocukların akademik benlik saygı düzeyi puanlarında da cinsiyet değişkeni yönünden anlamlı fark saptanmıştır. Anne-babanın öğrenim düzeyi, babanın mesleği, çocuk sayısı, anne-babanın yaşı, çocukların yaşı ve cinsiyeti değişkenleri arasında ise anlamlı fark bulunamamıştır. Aile katılımı ile çocukların akademik benlik saygı seviyesi arasında orta seviyede, pozitif bir orantı olduğu belirlenmiştir.

Özçiçek (2014), annedeki mükemmeliyetçilik hâlinin çocuğun benliğine olan etkisinde anne kabul-red duygusunun şekillendirici yönünü incelemek amacıyla yaptığı araştırmada 150 çocuk ve anneleri ile çalışmıştır. Çalışma bulgularına göre; annelerin toplum beklentilerine ve kendilerine dönük mükemmeliyetçilik hâlinin, çocuktaki benlik algısının olumluluğu ile olan bağlantısında anne kaynaklı yakınlık-duygulanım, göz ardı-ihmal, karşıtlık-agresyon, ve farklılaşmamış red durumunun biçimlendiren bir varyant olmadığı saptanmıştır. Annedeki mükemmeliyetçilik hâli ile çocuğun öz-kavramı içindeki ilişki ele alındığında ise kendisine dönük mükemmeliyetçilik ve dışarıya dönük mükemmeliyetçiliğin çocuktaki benlik algısının olumluluk durumunu negatif yönde etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır. Annedeki kendine dönük mükemmeliyetçiliğin ve dışarıya dönük mükemmeliyetçiliğin artışı ise öz-kavramın olumluluğunu bastırmaktadır.

Yazıcı ve Taştepe (2013) yaptıkları çalışmada anne-babanın aile ortamını algılama biçimleri ile altı yaş çocukların benlik algısı düzeylerini araştırmışlardır. Antalya'daki çeşitli anaokullarına devam eden 81 çocuk ile onların anne-babaları çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma sonuçlarına göre, aile içi ortamda birlik ve beraberlik arttıkça çocukların öz yeterlilik, öz saygı ve benlik algısı düzeyleri de artmaktadır. Aynı ortamda denetim mekanizmaları etkin hâle geldikçe çocukların öz yeterlilik, öz saygı ve benlik algısı düzeylerinin ters orantılı şekilde azaldığı saptanmıştır.

Akşin (2013), okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 aylık 308 çocuğun benlik algıları ile ilkokula hazırbulunuşlukları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır.

Çocukların benlik algısı düzeyinin anne öğrenim durumuna, kardeş sayısına, ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin göre farklılaşmadığı bulunmuştur. İlkokula hazırbulunuşluk ile benlik algısı arasında anlamlı pozitif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir.

Turaşlı ve Zembat (2013), Benlik Algısını Destekleyen Sosyal-Duygusal Hazırlık Programının 6 yaş çocuklarının benlik algısı, okula hazırlık becerileri ve sosyal-duygusal uyum düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Sonuçta Benlik Algısını Destekleyen Sosyal-Duygusal Hazırlık Programı uygulanan deney grubundaki çocukların benlik algısı düzeyleri ile kontrol grubundaki çocukların benlik algısı düzeyleri arasında deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Şanlı'nın (2012) "Probleme Dayalı Olarak Altı Aşamalı Ders İşleme Örneğinin Anaokuluna Gitmekte Olan 60-72 Aylık Çocuklardaki Benlik Algısına Dönük Etkileri" konulu araştırması deneme modellidir. Araştırmanın çalışma grubu, deney grubunda (Grup A) 57, kontrol grubunda (Grup B) 34 olmak üzere toplam 91 çocuktan oluşmuştur. Grup A'daki çocuklara öğrenme etkinlikleri "Probleme Dayalı Altı Aşamalı Ders İşleme Modeli"ne göre, yüksek yoğunluklu yapılandırmacı nitelikte tasarlanmış ve yaklaşık 6 aylık süre boyunca uygulanmıştır. Grup B'de ise düşük yoğunluklu yapılandırmacı etkinlikler uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; yapılan eğitim uygulamalarının Grup A'da bulunan çocukların mutluluk, kaygı, sosyal beğeni, davranış alt boyutları ile benlik algısı gelişiminde olumlu etkisi olduğu, ancak fiziksel görünüm ve okul durumu alt boyutlarında olumlu etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Grup B'de anlamlı fark bulunamamıştır. Ayrıca 40 yaş ve üzerinde olan ebeveynlerin çocuklarının benlik algı düzeylerinin daha düşük olduğu belirtilmiştir.

Sarıca (2010) çalışmasında, okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş çocuklarının benlik algılarının çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 72 kız ve 70 erkek olmak üzere toplam 142 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, 6 yaş grubu çocukların benlik algısı düzeyleri 5 yaş grubu çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca anne-babanın öğrenim durumları ve çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresi arttıkça çocukların benlik algısı düzeylerinin de arttığı görülmüştür.

Şeremet (2006) 5-6 yaşındaki toplam 720 çocuk ile yaptığı çalışmada erkek çocukların kız çocuklarına göre bedensel yeterliklerini daha olumlu algıladıkları ve

anneleri tarafından kabul edilme algılarının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Annenin ve babanın öğrenim düzeyi yükseldikçe çocukların kendilik algılarının yükseldiğini bulmuştur. Doğum sırası ve annelerin çalışıp çalışmama değişkenlerinin çocukların kendilik algılarında farklılığa yol açmadığını belirlemiştir. Beş yaşındaki erkek çocukların bilişsel yeterlik algılarının altı yaşındakilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Cevher ve Buluş (2006), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 361 beş-altı yaş çocuğunun akademik benlik saygılarını incelediği çalışmada çocukların akademik benlik saygısı düzeylerinin ortalamanın altında olduğunu, kız çocuklarının akademik benlik saygısı düzeyinin erkek çocuklarınkine oranla daha düşük olduğunu, anne ve babanın öğrenim düzeyi yükseldikçe çocukların akademik benlik saygılarının azaldığını bulmuştur.

Skowron'un (2005) annelerin çocuk yetiştirme stilleri ile çocukların akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiyi incelendiği araştırmasının örneklem grubunu şehir merkezinde oturan, düşük gelir düzeyine sahip, 60-72 aylık 55 çocuk ve anneleri oluşmuştur. Araştırmanın sonucunda, bağlılık ve özerklik kurma becerileri ile duygusal anlamda ılımlı yaklaşabilen annelerin çocuklarının daha az saldırgan oldukları, sözlü anlatım becerileri ile 52 soruluk matematik problemlerini çözmede daha başarılı oldukları görülmüştür. Çocukların benlik algılarının, olumsuz tutuma sahip annelerin çocuklarının benlik algılarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çelik, Tuğrul ve Yalçın (2002) dört-altı yaş çocuklarının kendilerini, öğretmenlerini ve anne-babalarını nasıl algıladıklarını tespit etmek amacıyla 96 çocuk ile 8 ay ve 8 tekrarlı bir çalışma yapmışlardır. Her çocukla bireysel olarak yapılan çalışmada "mutlu, üzgün, şaşırmış, korkmuş ve kızgın" yüz ifadelerinin yer aldığı resimli kartlar kullanılmıştır. Çalışmaya katılan çocuklar kendilerini, anne-babalarını ve öğretmenlerini tanımlamada "mutlu" yüz ifadesini daha fazla tercih etmişlerdir. Çocukların yaşı büyüdükçe "mutlu" algılamada da bir artış gözlenmiştir. Anne ve babanın öğrenim durumu sadece çocuğun kendi ile ilgili algısında etkili bulunmuştur.

1.1.3. Kaygı (Anxiety)

Kaygı, her bireyin yaşamının belirli dönemlerinde zaman zaman görülebilen ve sıklıkla fizyolojik belirtilerin eşlik ettiği, yaşamı tehdit eden ya da tehdit şeklinde algılanan, rahatsız edici bir korku duygusudur (Kaplan vd. 2007; Koçak 2007). Kaygı, kişinin kendi iç dünyasından ya da dış çevreden kaynaklanabilen bir tehlike, tehlike olasılığı ya da birey tarafından tehlikeli olarak algılanıp yorumlanan herhangi bir durum karşısında yaşanır. Birey, kendini bir çeşit "alarm" durumunda ve "sanki kötü bir şey olacakmış gibi" hisseder (Yiğitoğlu, 2009).

Speilberger (1966), kaygı ile ilgili iki boyutlu bir kuram geliştirerek kaygıyı "durumluk" ve "sürekli" olarak ikiye ayırmıştır. Durumluluk kaygı, kişinin bir durumu tehdit olarak algılamasından dolayı o anda oluşan, geçici duygusal tepkilerdir. Günlük hayatta bu durum sıkça karşımıza çıkabilir. Stres veya huzursuzluk halinde durumluk kaygı yükselir, stres veren etken ortadan kaldığında ise durumluk kaygı düşer. Sürekli kaygı ise bireyin kendini genel olarak nasıl hissettiğine ilişkin önemli bir husustur. Birey bulunduğu ortamları genellikle tehlikeli, stresli olarak görüyorsa veya normal olan bir durumu tehdit olarak algılıyorsa sürekli kaygı içinde olduğu belirtilmektedir (akt. Ehtiyar ve Üngüren, 2008).

1.1.3.1. Durumluk Kaygı

Tehlikeli olarak nitelenen durumlar öncesinde ya da sırasında ortaya çıkar büyük oranda mantıklı nedenlere bağlı, başkaları tarafından da nedeni anlaşılabilir ve çoğunlukla her ferdin karşılaştığı geçici bir duruma bağlı kaygı şeklidir (Öner ve Le Compte 1985).

Spielberger (1983) durumluk kaygının niteliklerini şöyle sıralar:

1-Bu tarz kaygı, kişinin içinde olduğu durumu tehdit eden, tehlike meydana getiren şeklinde ele almasından, değerlendirmesinden dolayıdır.

2-Böyle bir şey kişiye üzüntü verir, hoş olmayan bir duygu durumuna yol açar.

3-Bu duygu durum algılanabilir, anlaşılabilir ve duyumsanabilir.

4-Sürecin içerisinde şuur açıktır, uyanıktır ve haberdardır.

5-Nörolojik fonksiyonda değişim olduğunu gösteren bulgular meydana gelir.

1.1.3.2. Sürekli Kaygı

Bireyin içinde bulunduğu tüm durumları genellikle tehdit olarak algılaması ve buna bağlı olarak kaygı duymasıdır (Spielberger,1966).

Spielberger (1983), sürekli kaygının özelliklerini şu şekilde sıralar:

1-Kişide uzun süre devam eder ve süreklilik arz eder.

2-Kaygı süresi ve yoğunluğu bireyin yapısına göre değişkenlik gösterebilmektedir.

3-Bireyin psikolojik yapısının yatkınlığı, sürekli kaygının düzeyine etki edebilir.

4-Psikolojik yapının farklılığı tehlike ve tehdit olarak algılanan olayın algılanma biçimini, ne şekilde anlaşıldığını, nasıl yorumlanacağını, kısacası olayın değerlendirilme biçimini etkileyebilmektedir.

1.1.3.3. Kaygı ile ilgili Kuramsal Yaklaşımlar

Freud, kaygı kelimesini psikolojide ilk tanımlayan ve kullanan kişi olmuştur. Kaygının ortaya çıkışının içgüdü ve dürtülerin bastırılması sonucunda oluştuğunu söylemiştir. Daha sonra bu düşüncesini değiştirerek kaygının kişinin benliğini tehlikede hissetmesine ve bu durumu ortadan kaldırmak için bastırmaya çalıştığı bir işleyiş olduğunu belirtmiştir (Köknel, 1987; Çavuşoğlu, 1993).

Freud kaygıyı üç farklı kategori de tanımlar: 1-Gerçek kaygı, korku ile aynı anlamda olan, 2-Moral kaygı, süperego kaynaklı tehlikenin öngörülmesiyle oluşan, 3-Nörotik kaygı, id'in içgüdülerindeki tehlikeli durumun algılanışıyla meydana gelen. Gerçek kaygı dışarıdan gelen bir tehlikeye karşı acı veren bir tepkidir. Moral kaygıda ilk olarak ebeveyn korkusu baskınken sonrasında ebeveynin standartlarının benimsenmiş olması ve süper egonun da gelişmesi ile kaygının kaynağı ruhsal yapının içinde olmaktadır. Nörotik kaygıda kişi, ego savunmasının zayıf düşerek içgüdüsel, dürtüsel isteklerin ortaya çıkışından korkmaktadır (Fischer, 1970; Kısa,1996).

Freud, gerçek kaygı ile nörotik kaygıyı yoğunluk ve nitelik bakımından birbirinden ayırır. Nörotik kaygının mantıkdışı ve nedeni belli olmayan bir kaygı hali olduğunu belirtir. Nörotik kaygının kaynağını bebeklik ve çocukluk yıllarındaki yaşantılar oluşturur. Gerçek kaygı ise günlük hayatta herkesin yaşadığı kaygılardır. Bir tehdit ya da tehlike algılandığında geliştirilen tepki ve korunma içgüdülerinin belirtisidir (akt.Yanbastı, 1996).

Karen Horney'e göre ise kaygı, tehlikeli olduğu öngörülen bir şey karşısında hissedilendir. Horney, kaygıyı insanların yaşamak istemeyeceği en zor ve katlanılmaz duygulardan biri olduğunu ve insanların bu duyguyu yaşamamak için her yolu deneyerek kaçmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Freud'un aksine kaygının doyumsuzluktan kaynaklandığından değil de, çocukluk yıllarında aile ve çevre tarafından kabul görmemiş olmanın, kaygının yoğunluğunun ve birey için bunun ne derece önemli olduğunun öneminden bahsetmiştir (Yanbastı, 1990; Gökçedağ, 2001). Horney (1999)'e göre kaygının derecesi ne kadar fazlaysa, birey o kadar kendini koruyacak güce ve araçlara ihtiyaç duymaktadır. Bireyin kendini kaygıya karşı korumak için dört temel yolu vardır: Sevecenlik, güç, insanlardan uzaklaşma ve boyun eğmedir. Horney, kaygının bilinçdışı yaşandığını ve bireyin davranışını etkilediğini belirtir. Kaygının mantıkdışı olduğunu ve insanın bununla mücadele etmek istemeyeceğini belirterek kaygının bireyi çaresiz hissettirdiğini aktarmaktadır (akt. Manav, 2011).

Harry Stack Sullivan, insanların kaygıyı sonlandırabilecek içgüdüsel tepkilerinin olmadığını belirtmiştir. Kaygı ilk olarak bebeklikte deneyimlendikçe bebek tarafından gelişen kaygıyı az veya çok olarak ayırt etme gücü, kaygıdan kaçmak için davranışın farklı yönlere yönelmesini sağlar. Bu nedenle bebeklikte ve çocuklukta yaşanan kaygı o anki durumun değişmesiyle son bulabilir. Yetişkinler ise kaygıyı azaltmak için güvenlik tepkileri oluşturur. Yetişkinlerde eğer kaygı hâli uzun zamanlı olacak olursa çevreyle kopma ve uzaklaşma anlamını taşıyan "uyuklama tepkisi" gözlenebilir (akt.Yanbastı,1996).

Davranışçı yaklaşıma göre, kaygı yaşantılar sonucunda öğrenilmiştir ve kaygı yaşamaya neden olan yaşantılar ortadan kalkarsa tepki de ortadan kalkabilir (Sazak ve Ece, 2004).

Varoluşçu yaklaşıma göre, insanlarda varoluş kaygısı hakimdir ve bu kaygının temel sebebi ise ölüm zamanının insanlar tarafından bilinmemesidir. Bu yaklaşıma göre, var olmaya dönük olan tepkiler varoluşsal tepkilerdir, ancak var olmaya dönük normal dışı tepkilerin nevrotik kaygılardan kaynaklandığı belirtilmektedir (Korkut,1992; http://www.egitimdergisi.hacettepe.edu.tr/).

Kierkegaard (1849) kaygıyı, hayatın her döneminde var olan ve ölüme kadar devam eden bir hastalık olarak tanımlamıştır (akt.Geçtan, 2006).

Carl Gustav Jung, kaygının bilinçaltından gelen korkuların ve akılcı olmayan düşüncelerin bilince saldırması sonucunda ortaya çıktığını belirtmiştir (Çavuşoğlu, 1993).

Canon'a (1932) göre organizmanın dengesini bozan tehlikelere karşı kaygı belirir ve bu tehlikelerle savaşırken başarısızlık neticesinde meydana gelen bir durumdur (akt. Geçtan,2006).

1.1.3.4. Kaygı ile ilgili Araştırmalar

Kaygı bozukluklarında ailesel eğilim olduğu anne-babasında kaygı bozukluğu bulunan çocuklarla yapılan araştırmalar ve kaygı bozukluğu olan çocukların akrabaları ile yürütülen araştırmalarla ortaya konmuştur. Kaygı bozukluğu taşıyan anne-babaların çocuklarında ve kaygı bozukluğu taşıyan çocukların yetişkin akrabalarında kaygı bozukluğu sıklıkla izlenmektedir. Ailelerle yürütülen çalışmalar; panik bozukluk, yaygın kaygı bozukluğu, sosyal fobi ve başka fobik bozukluklar açısından da özel bir ailevi yığılımı işaret etmektedir. Babaya nazaran anne ile çocuktaki psikolojik sıkıntılar arasında daha derin bir bağ olduğu görülmüştür (Connel ve Goodman, 2002, akt. Can, 2015).

Coşkun ve Akkaş (2009) yaptıkları çalışmada engelli çocuğu olan annelerin yaşadığı sürekli kaygı ile sosyal destek konusundaki algıları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Kahramanmaraş'ta RAM'a başvuran 150 anne ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda engelli çocuğu olan annelerin sürekli kaygı seviyelerinin yüksek olduğu, sosyal destek seviyesi ile sürekli kaygı seviyeleri kıyaslandığında arada ters bir bağın olduğu saptanmıştır. Annenin öğrenim durumu ve ailenin ekonomik düzeyi

arttıkça sürekli kaygı düzeyinin düştüğü, ancak algılarındaki sosyal destek seviyesinde artış saptandığı görülmüştür.

Diğer bir araştırmada, kaygı bozukluğu olan annelerin çocuklarıyla aralarındaki ilişkilerinde sağlıklı annelere kıyasla daha ciddi ve negatif oldukları, çocuklara daha az özerklik tanıdıkları ve daha eleştirel yaklaştıkları görülmüştür. Annelerin kaygılarının, çocuklarıyla aralarında oluşturdukları bağın samimiyetini ve sıcaklığını etkilediği de görülmüştür (akt. Can, 2015)

Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003) yürüttükleri çalışmanın sonucunda cinsiyetin, kardeş sayısının, anne-baba öğrenim durumunun, anne çalışma durumunun, sosyoekonomik düzeyin çocuklardaki sürekli kaygı puan ortalamaları üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir farka yol açmadığını; anne yaşının ise farka yol açtığı saptanmıştır.

Turhan (2017), annesi ve babası boşanmış olan 9-12 yaş çocuklarının kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda annenin çalışma durumu ile annelerin sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark saptanmıştır, yani çalışan annelerin sürekli kaygı düzeyleri çalışmayan annelere göre daha düşüktür.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, 5-6 yaş çocuklarının benlik algı düzeyleri ile annelerinin sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca çocukların benlik algı düzeyleri ile annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin bazı özelliklere (çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, annenin yaşı, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, sosyoekonomik düzey ve çocukla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği) göre anlamlı fark gösterip göstermediği belirlenmiştir.

Bu amaçla cevaplandırılmaya çalışılan sorular şunlardır:

5-6 yaş çocuklarının;

1-benlik algı düzeyleri ile annelerinin sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

2-benlik algı düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı fark var mıdır?

3-annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile çocuklarının yaşları arasında anlamlı fark var mıdır?

4-benlik algı düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı fark var mıdır?

5-annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile çocuklarının cinsiyetleri arasında anlamlı fark var mıdır?

6-benlik algı düzeyleri ile kardeş sayıları arasında anlamlı fark var mıdır?

7-annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile sahip oldukları çocuk sayısı arasında anlamlı fark var mıdır?

8-benlik algı düzeyleri ile annelerinin yaşı arasında anlamlı fark var mıdır?

9-annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı fark var mıdır?

10-benlik algı düzeyleri ile annelerinin çalışma durumu arasında anlamlı fark var mıdır?

11-annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile çalışma durumları arasında anlamlı fark var mıdır?

12-benlik algı düzeyleri ile annelerinin öğrenim durumları arasında anlamlı fark var mıdır?

13-annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile öğrenim durumları arasında anlamlı fark var mıdır?

14-benlik algı düzeyleri ile annelerinin ebeveynlik tutum algıları (çocukla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği) arasında anlamlı fark var mıdır?

15-annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile ebeveynlik tutum algıları (çocukla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği) arasında anlamlı fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuk, anne-babanın davranışlarını kendisi için bir model kabul ederek büyüyecek, istenilen ve istenilmeyen davranışları onlardan öğrenerek kendisini bu yönde yönlendirecek, kişiliğinin temellerini okul öncesi dönemde atacaktır (Yavuzer, 2011). Anne-babanın çocukla olan ilişki biçimleri, çocuğun kişiler arası kurduğu

ilişkiler ve etkileşimler çocuğun benlik kavramının olumlu veya olumsuz yönde gelişimini önemli ölçüde etkiler (Güngör, 2011). Çocuğun bu süreci sağlıklı atlatabilmesi ilk olarak aile içindeki iletişime bağlıdır. Bu süreçte etkili kişi olan annenin çocukla iletişimi ve aralarındaki bağ önemli bir husustur.

Yapılan bu çalışma, annenin sürekli kaygı düzeyinin çocuğun benlik algısına olan psikolojik ve sosyal etkisini ortaya koyması ve değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

1.4.Sınırlılıklar

1-Araştırmanın çalışma grubu; 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde İstanbul Çekmeköy'de bulunan üç okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 162 çocuk ve onların anneleri ile sınırlıdır

2-Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Sürekli Kaygı Envanteri ve Demoulin Benlik Algısı Ölçeğinin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Benlik Algısı: Kişinin kendi farklı özellikleri hakkındaki intiba ve içsel muhasebesi, bireyde birçok ben kavramının oluşmasını sağlar; bu ben kavramları birleşerek bireyin benlik algısının ortaya çıkmasına aracılık eder (Kuzgun, 1983).

Sürekli Kaygı: Kişinin içinde olduğu tüm durumları genellikle tehdit olarak algılaması ve buna bağlı olarak sürekli olarak kaygı duymasıdır (Spielberger,1966).

BÖLÜM 2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veriler ve toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Beş-altı yaş çocuklarının benlik algısı düzeyleri ile annelerinin sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu araştırma, ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modeli, değişkenler arasındaki değişimin varlığını veya derecesini tespit etmeyi amaçlayan, karşılaştırma ve korelasyon türünde tarama yapmayı sağlayan bir modeldir. Bu model gerçek bir neden-sonuç ilişkisine yönelik bilgi vermemesine rağmen bir değişkendeki mevcut durumun bilinmesi ile diğer değişkendeki değişimin öngörülmesine olanak sağlamaktadır (Karasar, 2017). Araştırma kapsamında ayrıca annelerin sürekli kaygı düzeylerinin ve çocuklarının benlik algısı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre anlamlı fark gösterip göstermediği de incelenmiştir.

2.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu; İstanbul Anadolu yakasında bulunan üç ilçede Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarına 2017-2018 eğitim-öğretim yılında devam eden, tesadüfi yöntemle seçilen 5-6 yaşlarındaki 162 çocuk ve onların annelerinden oluşmuştur.

2.3. Veriler ve Toplanması

Önce hazırlanan tez önerisi Maltepe Üniversitesi Etik Kurulu'na sunulmuş ve onay alınmıştır. Daha sonra İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin yazısı alınmış ve çalışma yapılacak okullara verilmiştir. Bu okul öncesi eğitim kurumlarına giderek çalışma grubunu oluşturan 5-6 yaşındaki çocuklar tesadüfi yöntemle seçilmiştir. Annelere ulaşabilmek için seçilen her okulda araştırmacı tarafından anneler için toplantı yapılmış; toplantıda çalışmayla ilgili bilgi verilmiş, Kişisel Bilgi Formu ile Spielberger Sürekli Kaygı Envanterini doldurmaları sağlanmıştır.

Çocuklarla çalışabilmek için okul yönetimi ile görüşülmüş ve boş bir oda ayarlanmıştır. Araştırmacı bu odada beklemiş, çocukları öğretmenleri tek tek odaya getirmiştir. Bu odada Benlik Algısı Ölçeği araştırmacı tarafından çocuklara bireysel olarak uygulanmıştır.

Araştırma kapsamında üç veri toplama aracı kullanılmıştır: 1-Kişisel Bilgi Formu, 2-Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği, 3-Sürekli Kaygı Envanteri.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan çocukların ve annelerinin demografik özelliklerine ilişkin bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen ve kapalı uçlu sorulardan oluşan bir formdur. Formda çocukların yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, annenin yaşı, öğrenim düzeyi, çalışma durumu ve çocukla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği gibi ailenin demografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmaya yönelik sorular yer almaktadır.

2.3.2. Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği (DBAT)

Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği, çocukların bireysel benlik algısının sistematik ve karşılaştırmalı analizini ve tanı imkanını sağlayan, Dr. Donald Demoulin tarafından 1995-1998 yıllarında geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Ölçek "Öz Saygı" (15 madde) ve "Öz Yeterlilik" (15 madde) olmak üzere 2 alt boyuttan ve toplam 30 maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin Kuru Turaşlı (2006) tarafından 6 yaş çocukları için yapılan Türkçe uyarlaması sonucunda "Öz Saygı" alt boyutunun bir maddesi çıkarılmıştır. Ardından Bayındır, Kuru Turaşlı, Sezer, Güven, Akşin, Yılmaz ve Zembat (2015) tarafından 36-72 aylık çocuklar için yapılan geçerlilik-güvenirlik çalışmasında "Öz Yeterlilik" alt boyutundan da bir madde çıkarılmıştır. Bunun sonucunda Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeğinin Türkçe formu "ÖzSaygı" (14 madde) ve "ÖzYeterlilik" (14 madde) olmak üzere iki alt boyut ve 28 maddeden oluşmuştur.

Bireysel olarak uygulanan ölçeğin her maddesini çocuklar ya "gülen yüz" ya "ifadesiz yüz" ya da "mutsuz yüz" resimlerinden birini göstererek yanıtlamaktadır.

2.3.3. Spielberger'in Sürekli Kaygı Envanteri

Orijinal formu Spielberger ve arkadaşları (1970) tarafından "durumluk" ve "sürekli" kaygı düzeylerini ayrı ayrı belirlemek üzere geliştirilmiştir, yani envanterin iki alt boyutu vardır. Her bir boyutta 20 madde vardır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması için güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları Öner ve Le Compte (1974-1977) tarafından yapılmıştır.

Bu çalışmada envanterin yalnızca "Sürekli Kaygı" alt boyutu kullanılmıştır. Bu alt boyuttan elde edilebilinecek en düşük toplam puan 20, en yüksek toplam puan ise 80'dir. Puanın yüksekliği kaygı düzeyinin de yüksek olduğunu gösterir. 4"lü Likert tipindeki ölçeğin bazı maddelerinde verilen yanıtlar tersine puanlanır. Ölçeğin Kuder-Richardson güvenilirliği .83 ile .87 arasında; test-tekrar test güvenirliği .71 ile .86 arasında; madde-geri kalan güvenilirliği .34 ile .72 arasında değişmektedir. Yapı veya deneysel kavram geçerliği ve kriter geçerliği analizleri yapılmış ve tatminkar neticeler elde edilmiştir (Öner ve Le Compte 1985).

2.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde istatistik paket programından yararlanılmıştır. Analiz yapılırken frekans, yüzde, medyan ve standart sapma vb tanımlayıcı istatistiklere ek olarak veri setinin dağılımlarını değerlendirmek açısından Kolmogorov-Smirnov sınaması yapılmış (Bkz Tablo 2); dağılımlarının normal olduğu saptanan değişkenler için t-testi, ANOVA ve ANOVA testinin anlamlı görüldüğü durumlarda farklılığın hangi gruplarda olduğunu belirlemek maksadıyla Tukey testi yapılmıştır.

Anasınıfı çocuklarının benlik algı düzeyleri ile annelerinin sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi sınamak için Spearman Korelasyon Analizi'nden yararlanılmıştır. Uygulanan Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre eldeki verilerin normal dağılım göstermediği durumlarda Kruskal Wallis-H Testi ile Mann Whitney U Testi'nden yararlanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p<.05$ olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM 3. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, önce araştırmanın amaçlarını yansıtan belli başlıklar halinde, elde edilen bulgulara; sonra onların kümeler ve bütün halinde anlamlandırılmaya çalışıldığı yorumlara yer verilmiştir.

3.1.Bulgular

Bu bölümde alt problemlerde sorulan sorulara yanıt oluşturan bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubundaki 5-6 yaş çocuklarının ve annelerinin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri

	Demografik Özellikler		***f***	**%**
ÇOCUK	**Yaş**	5 yaş	106	65,4
		6 yaş	56	34,6
	Cinsiyet	Kız	82	50,6
		Erkek	80	49,4
	Kardeş Sayısı	Tek çocuk	39	24,1
		Bir kardeş	107	66,0
		İki ve üstü kardeş	16	9,9
	Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Süresi	Bir yıl	80	49,4
		İki yıl	45	27,8
		Üç yıl ve üstü	37	22,8
ANNE	**Yaş Grubu**	35 yaş ve altı	87	53,7
		36 yaş ve üstü	75	46,3
	Çalışma Durumu	Çalışıyor	47	29,0
		Çalışmıyor	115	71,0
	Öğrenim Durumu	İlköğretim	52	32,1
		Ortaöğretim	49	30,2
		Yükseköğretim	61	37,7
	Ailenin Gelir Düzeyi	Düşük	14	8,6
		Orta	147	90,8
		Yüksek	1	0,6
	Ebeveynlik Tutumuna İlişkin Algıları	Demokratik	86	53,1
		Aşırı koruyucu	49	30,2
		Otoriter	27	16,7
		İlgisiz	0	0

Tablo 1'e göre araştırmaya dahil edilen çocukların % 65,4'ü 5 yaş, % 34,6'sı 6 yaş grubunda; % 50,6'sı kız, % 49,4'ü erkektir.

Çocukların %24,1'i tek çocuktur; %66'sının bir kardeşi, %9,9'unun iki ve daha fazla kardeşi vardır. Çalışmaya katılan çocukların %49,4'ü bir yıldır, %27,8'i iki yıldır ve %22,8'si üç yıl ve daha uzun süredir okul öncesi eğitim kurumuna devam etmektedir.

Araştırmaya katılan annelerin %53,7'si 35 yaş ve altı, %46,3'ü 36 yaş ve üzerindedir. Annelerin %292'u çalışırken %71'i çalışmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan annelerin %32,1'i ilköğretim, %30,2'si ortaöğretim ve %37,7'si yükseköğretim programlardan mezundur.

Ailelerin gelir düzeyleri incelendiğinde %8,6'sı düşük, %90,8'i orta ve %0,6'sı yüksek gelir düzeyine sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Annelere çocuklarına karşı olan tutumları sorulduğunda %53,1'i demokratik, %30,2'si aşırı koruyucu ve %16,7'si ise otoriter tutuma sahip olduklarını ifade ederken hiçbir anne ilgisiz olmadığını belirtmiştir.

Tablo 2. **Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği alt boyut puan ortalamalarının ve Sürekli Kaygı Ölçeği puan ortalamalarının Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçları**

Ölçme Aracı		İstatistik	df	p
Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği	Öz Saygı	,102	162	,000*
	Öz Yeterlilik	,151	162	,000*
	Benlik Algısı Toplam	,116	162	,000*
Sürekli Kaygı Ölçeği		,064	162	,097

Tablo 2 incelendiğinde yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği'nin alt boyutları ve toplam puan ortalamalarına ilişkin verilerin normal dağılım göstermediği saptanmıştır. Buna ek olarak Sürekli Kaygı Ölçeği'ne ilişkin verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeyleri ile annelerinin sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Çocukların Benlik Algısı Düzeyleri ile Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

		Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği		
		Özsaygı	Özyeterlilik	Benlik Algısı Toplam Puan
Sürekli Kaygı Ölçeği	r	-,067	-,104	-,095
	p	,400	,189	,230
	n	162	162	162

Tablo 3 incelendiğinde annelerin Sürekli Kaygı Ölçeği puan ortalamaları ile Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği'nin "Öz saygı" (r=-,067), "Öz yeterlilik" (r= -,104) alt boyut puan ortalamaları ve "Benlik Algısı Toplam Puan" ortalamaları (r= -,095) arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (p>.05).

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeylerinin çocuğun yaşı değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukların benlik algısı düzeylerinin çocuğun yaşı değişkenine göre Mann Whitney U Testi sonuçları

Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği	**Yaş**	**n**	**Sıralar Ortalaması**	**Sıralar Toplamı**	**U**	**z**	**p**
Öz saygı	5 yaş	106	85,61	9074,50	2532,500	-1,538	,124
	6 yaş	56	73,72	4128,50			
Öz yeterlilik	5 yaş	106	84,06	8910,50	2696,500	-,962	,336
	6 yaş	56	76,65	4292,50			
Benlik algısı toplam	5 yaş	106	85,14	9024,50	2582,500	-1,360	,174
	6 yaş	56	74,62	4178,50			

p>.05

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan çocukların Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği'nin "Öz saygı" ve "Öz yeterlilik" alt boyut puan ortalamaları ve Benlik algısı toplam puan ortalamalarının yaş grubu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (p> .05).

5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin çocuklarının yaşı değişkenine anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin çocuklarının yaşı değişkenine göre t testi sonuçları

Yaş	n	$\overline{X}$	Ss	t	Sd	*p*
5 yaş	106	41,11	6,46	1,669	160	,097
6 yaş	56	39,26	7,11			

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan 5-6 yaş çocuklarının annelerinin Sürekli Kaygı Ölçeği puan ortalamalarının çocuklarının yaş grubu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır (t=1,669; p>.05).

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Çocukların benlik algısı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre Mann Whitney U Testi sonuçları

Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği	Cinsiyet	n	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	z	p
Öz saygı	Kız	82	83,35	6835,00	3128,000	-,511	,610
	Erkek	80	79,60	6368,00			
Öz yeterlilik	Kız	82	78,91	6470,50	3067,500	-,716	,474
	Erkek	80	84,16	6732,50			
Benlik algısı toplam	Kız	82	81,56	6688,00	3275,000	-,017	,987
	Erkek	80	81,44	6515,00			

Tablo 6'da araştırmaya katılan çocukların benlik algılarının cinsiyet değişkeni açısından incelendiği Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği'nin "Öz saygı" ve "Öz yeterlilik" alt boyut puan ortalamaları ve Benlik algısı toplam puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (p> .05).

Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin çocuklarının cinsiyeti değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin çocuklarının cinsiyeti değişkenine göre t testi sonuçları

Cinsiyet	n	$\overline{X}$	Ss	t	Sd	*p*
Kız	82	40,42	6,68	-,093	160	,926
Erkek	80	40,52	6,81			

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan 5-6 yaş çocuklarının annelerinin Sürekli Kaygı Ölçeği puan ortalamalarının çocuklarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır (t=-,093; p>.05).

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Çocukların benlik algısı düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği	Gruplar	n	$\overline{x}_{sira}$	x^2	Sd	p
Öz saygı	Tek çocuk	39	80,17	,098	2	,952
	Bir kardeş	107	81,54			
	İki kardeş ve üstü	16	84,50			
Öz yeterlilik	Tek çocuk	39	84,50	,217	2	,897
	Bir kardeş	107	80,65			
	İki kardeş ve üstü	16	79,84			
Benlik algısı toplam	Tek çocuk	39	81,69	,002	2	,999
	Bir kardeş	107	81,48			
	İki kardeş ve üstü	16	81,16			

*p<.05

Tablo 8'e göre çalışma grubundaki çocukların Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği'nin "Öz saygı" ve "Öz yeterlilik" alt boyut puan ortalamaları ve Benlik algısı toplam puan ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre sıra ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (p>.05).

Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin sahip oldukları çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin sahip oldukları çocuk sayısı değişkenine göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Gruplar	n	$\overline{x}_{sira}$	x^2	Sd	p
Bir çocuk	39	77,12			
İki çocuk	107	81,81	,889	2	,641
Üç çocuk ve üstü	16	90,13			

Tablo 9 incelendiğinde Çalışma grubundaki 5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin sahip oldukları çocuk sayısı değişkenine göre sıra ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (p>.05).

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeylerinin annenin yaşı değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Çocukların benlik algısı düzeylerinin annenin yaşı değişkenine göre Mann Whitney U Testi sonuçları

Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği	Anne Yaşı	n	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	z	p
Öz saygı	35 yaş ve altı	87	77,29	6724,50	2896,500	-1,233	,218
	36 yaş ve üstü	75	86,38	6478,50			
Öz yeterlilik	35 yaş ve altı	87	77,22	6718,50	2890,500	-1,257	,209
	36 yaş ve üstü	75	86,46	6484,50			
Benlik algısı toplam	35 yaş ve altı	87	77,02	6701,00	2873,000	-1,310	,190
	36 yaş ve üstü	75	86,69	6502,00			

Tablo 10'da araştırmaya katılan çocukların benlik algılarının anne yaşı değişkeni açısından incelendiği Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği'nin "Öz saygı" ve "Öz yeterlilik" alt boyut puan ortalamaları ve Benlik algısı toplam puan ortalamalarının annelerinin yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (p> .05).

Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin kendi yaşı değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin kendi yaşı değişkenine göre t testi sonuçları

Yaş	n	$\overline{X}$	Ss	t	Sd	*p*
35 yaş ve altı	87	40,78	6,69	,623	160	,534
36 yaş ve üstü	75	40,12	6,79			

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan 5-6 yaş çocuklarının annelerinin Sürekli Kaygı Ölçeği puan ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır (t=,623; p>.05).

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeylerinin annenin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Çocukların benlik algısı düzeylerinin annenin çalışma durumu değişkenine göre Mann Whitney U Testi sonuçları

Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği	Anne Çalışma Durumu	n	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	z	p
Öz saygı	Çalışıyor	47	89,20	4192,50	2340,500	-1,340	,180
	Çalışmıyor	115	78,35	9010,50			
Öz yeterlilik	Çalışıyor	47	86,28	4055,00	2478,000	-,833	,405
	Çalışmıyor	115	79,55	9148,00			
Benlik algısı toplam	Çalışıyor	47	88,12	4141,50	2391,500	-1,150	,250
	Çalışmıyor	115	78,80	9061,50			

Araştırmaya katılan çocukların benlik algılarının anne çalışma durumu değişkeni açısından incelendiği Tablo 12'ye göre Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği'nin "Öz saygı" ve "Öz yeterlilik" alt boyut puan ortalamaları ve Benlik algısı toplam puan ortalamalarının annelerinin çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (p> .05).

Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin çalışma durumu değişkenine göre t testi sonuçları

Çalışma Durumu	n	$\overline{X}$	Ss	t	Sd	*p*
Çalışıyor	47	37,91	5,25	-3,183	160	,002*
Çalışmıyor	115	41,52	6,99			

*p<.05

Tablo 13 incelendiğinde araştırmaya katılan 5-6 yaş çocuklarının annelerinin Sürekli Kaygı Ölçeği puan ortalamalarının çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir (t=-3,183; p<.05). Buna göre puan ortalamaları incelendiğinde çalışmayan annelerin ($\overline{X}$=41,52) sürekli kaygı düzeyi puan ortalamalarının çalışan annelerden ($\overline{X}$=37,91) daha yüksek olduğu görülmektedir.

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeylerinin annenin öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 14'de sunulmuştur.

Tablo 14. Çocukların benlik algısı düzeylerinin annenin öğrenim durumu değişkenine ilişkin Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği	Gruplar	n	$\overline{x}_{sira}$	x^2	Sd	p
Öz saygı	İlköğretim	52	76,90	4,718	2	,095
	Ortaöğretim	49	73,74			
	Yükseköğretim	61	91,65			
Öz yeterlilik	İlköğretim	52	74,68	4,445	2	,108
	Ortaöğretim	49	76,41			
	Yükseköğretim	61	91,40			
Benlik algısı toplam	İlköğretim	52	76,40	5,246	2	,073
	Ortaöğretim	49	73,53			
	Yükseköğretim	61	92,25			

Tablo 14'e göre çalışma grubundaki çocukların Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği'nin "Öz saygı" ve "Öz yeterlilik" alt boyut puan ortalamaları ve Benlik algısı toplam puan ortalamalarının anne öğrenim durumu değişkenine göre sıra ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (p>.05).

Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine göre ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bulgular Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri

Öğrenim Durumu	n	$\overline{X}$	Ss
İlköğretim	52	41,78	6,17
Ortaöğretim	49	41,79	7,80
Yükseköğretim	61	38,29	5,70
Toplam	162	40,47	6,72

Tablo 15'te anasınıfı çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyleri puanları öğrenim durumu değişkenine göre ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir. Tablo incelendiğinde ilköğretim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeyi puan ortalaması 41,78, ortaöğretim mezunu annelerin puan ortalaması 41,79 ve yükseköğretim mezunu annelerin puan ortalaması 38,29 olarak hesaplanmıştır.

Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	465,080	2	232,540		
Gruplariçi	6825,321	159	42,927	5,417	,005*
Toplam	7290,401	161			

**p<.05*

Tablo 16'da 5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tablo incelendiğinde, annelerin sürekli kaygı düzeyi puan ortalamalarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur ($F_{(2,159)}$= 5,417, p< .05).

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Varyansların homojen dağılım gösterdiği belirlendiğinden Tukey testi yapılmış ve test sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine ilişkin Tukey Testi sonuçları

(I) Öğrenim Durumu	(J) Öğrenim Durumu	Ortalama Farkı (I-J)	p
İlköğretim	Ortaöğretim	-,00746	1,000
	Yükseköğretim	3,49338	,015*
Ortaöğretim	İlköğretim	,00746	1,000
	Yükseköğretim	3,50084	,016*
Yükseköğretim	İlköğretim	-3,49338	,015*
	Ortaöğretim	-3,50084	,016*

**p<.05*

Tablo 17'da 5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyleri puanlarında ortaya çıkan anlamlı farklılığın ilköğretim mezunu anneler ile yükseköğretim mezunu anneler arasında, ilköğretim mezunu anneler lehine; ortaöğretim mezunu anneler ile yükseköğretim mezunu anneler arasında, ortaöğretim mezunu anneler lehine olduğu bulunmuştur. Buna göre yükseköğretim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeyleri, ilköğretim ve ortaöğretim mezunu annelerden düşüktür.

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeylerinin annelerinin ebeveynlik tutum algıları (çocukla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği) değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18. Çocukların benlik algısı düzeylerinin annelerinin ebeveynlik tutum algıları değişkenine ilişkin Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği	Gruplar	n	$\bar{x}_{sira}$	x^2	Sd	p
Öz saygı	Demokratik	86	77,21	3,809	2	,149
	Aşırı koruyucu	49	80,36			
	Otoriter	27	97,24			
Öz yeterlilik	Demokratik	86	76,62	2,016	2	,365
	Aşırı koruyucu	49	86,71			
	Otoriter	27	87,59			
Benlik algısı toplam	Demokratik	86	75,92	3,365	2	,186
	Aşırı koruyucu	49	84,32			
	Otoriter	27	94,15			

Tablo 18'e göre çalışma grubundaki çocuklarının Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği'nin "Öz saygı" ve "Öz yeterlilik" alt boyut puan ortalamaları ve Benlik algısı toplam puan ortalamalarının annelerinin ebeveynlik tutum algıları değişkenine göre sıra ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (p>.05).

Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin ebeveynlik tutum algıları (çocukla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği) değişkenine göre ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bulgular Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin ebeveynlik tutum algıları değişkenine ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri

Ebeveynlik Tutum Algıları	n	$\overline{X}$	Ss
Demokratik	86	39,47	7,29
Aşırı koruyucu	49	42,18	6,02
Otoriter	27	40,55	5,53
Toplam	162	40,47	6,72

Tablo 19'da 5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyleri puanları ebeveynlik tutum algıları değişkenine göre ortalama ve standart sapma değerleri görülmektedir. Tablo incelendiğinde demokratik tutuma sahip olduğunu ifade eden annelerin sürekli kaygı düzeyi puan ortalaması 39,47, aşırı koruyucu tutuma sahip

olduğunu belirten annelerin puan ortalaması 42,18 ve otoriter tutuma sahip olduğunu ifade eden annelerin puan ortalaması 40,55 olarak hesaplanmıştır.

Buna göre annelerin sürekli kaygı düzeylerinin ebeveynlik tutumu değişkenine (çocukla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği) göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20. Annelerin sürekli kaygı düzeylerinin ebeveynlik tutum algıları değişkenine ilişkin ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	228,934	2	114,467		
Gruplariçi	7061,467	159	44,412	2,577	,079
Toplam	7290,401	161			

Tablo 20'de 5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin ebeveynlik tutum algıları değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tablo incelendiğinde, annelerin sürekli kaygı düzeyi puan ortalamalarının ebeveynlik tutum algıları değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği saptanmıştır ($F_{(2,159)}$= 2,577, p>.05).

3.2. Yorumlar

Araştırmanın sonucuna göre, anasınıfına devam eden 5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeyleri ile annelerin sürekli kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında, çocuğun yetişmesinde rolü olan anne dışındaki diğer bireylerin (bakıcı, öğretmen, büyükanne vb) anneden daha uzun süre ilgi ve bakım veriyor olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir. Çocuğun bu süreçte anne ile ilişkisinin az olması, annenin duygu durumundan daha az etkileneceğini düşündürmektedir.

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeyleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çocukların yaşlarının yakın olması ve yaş grubunun 5-6 yaş ile sınırlı olması bu durumun ortaya çıkmasına neden olduğu düşünülebilir. Annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile çocuklarının yaşı arasında da anlamlı bir fark

saptanamamıştır. Çocuklar arasındaki yaş farkının fazla olmaması bu duruma neden olabilir.

Çocukların benlik algısı düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark belirlenememiştir. Turaşlı (2006), Şeremet (2006) ve İkiz (2009) de yaptıkları çalışmalarda okul öncesi dönemi çocuklarının kendilik/benlik algılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını ifade etmiştir. Demoulin tarafından gerçekleştirilen ilgili tüm araştırmalarda da benlik algısının cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Karaca ve Aral (2017), yaptıkları çalışma da cinsiyetin çocuğun benlik algısına yönelik olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmışlardır.

Annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile çocuklarının cinsiyeti arasında da anlamlı bir fark bulunamamıştır.

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeyleri ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Turaşlı (2006), altı yaş grubu çocuklarda benlik saygısını desteklemeye yönelik sosyal-duygusal hazırlık programının etkililiğini incelediği çalışmasında deney grubu ön ve son test toplam ve alt ölçekleri puanlarında çocukların benlik algılarının sahip oldukları kardeş sayısına göre farklılaşmadığını ifade etmiştir. Kılıçaslan (2012), 5-6 yaş çocukları ile yaptığı çalışmasında kardeş sayısının çocuğun benlik algısına yönelik fark yaratmadığını bulmuştur. Karaca ve Aral (2017), kardeş sayısının çocuğun benlik algısına anlamlı derece de etki etmediği sonucuna ulaşmışlardır.

5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile sahip oldukları çocuk sayısı arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır.

Araştırmanın sonucuna göre 5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeyleri ile annenin yaşı değişkeni arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Kılıçaslan (2012), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar ve anneleri ile yaptığı çalışmasında anne yaşının çocuğun benlik algısında bir farklılığa sebep olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile kendi yaşları arasında anlamlı fark belirlenememiştir.

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeyleri ile annelerinin çalışma durumu arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Şeremet (2006), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 720 çocukla yaptığı çalışmasında annenin çalışıp çalışmama durumunun çocuğun benlik algısında farklılığa neden olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre, puan ortalamaları incelendiğinde çalışmayan annelerin sürekli kaygı düzeyinin çalışan annelerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Turhan (2017) da, orta çocukluk dönemi çocukları ve anneleri ile yaptığı çalışmasında çalışmayan annelerin sürekli kaygı düzeylerinin çalışan annelerin sürekli kaygı düzeylerinden daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Bu araştırmanın çalışma grubundaki 5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeyleri ile annelerinin öğrenim durumu arasında anlamlı fark saptanamamıştır. Kılıçaslan (2012), 5-6 yaş çocuklarının benlik kavramları ile annelerinin yaşam doyumlarını demografik özellikler açısından incelediği çalışmasında, anne öğrenim durumunun çocuğun benlik algısına etki etmediği sonucunu ulaşmıştır. Karaca ve Aral (2017), çalışmalarının sonucunda anne öğrenim durumunun çocuğun benlik algısına etki etmediği sonucunu bulmuşlardır. Akşin(2013), okul öncesi çocuklarıyla yaptığı çalışmasında çocuklardaki benlik algısının annenin öğrenim durumuna göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır.

5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile öğrenim durumu arasında anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre; yükseköğretnim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeyleri, ilköğretim ve ortaöğretim mezunu annelerden düşüktür. Coşkun ve Akkaş (2009) da yaptıkları çalışmada annenin öğrenim durumu yükseldikçe sürekli kaygı düzeylerinin düştüğü sonucuna ulaşmışlardır.

5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeyleri ile annelerinin ebeveynlik tutum algıları (çocukla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği) arasında istatiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile ebeveynlik tutum algıları (çocukla olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği) arasında da anlamlı düzeyde fark saptanamamıştır.

BÖLÜM 4. SONUÇ

4.1. Özet

Bu araştırma, anasınıfına devam eden 5-6 yaşındaki çocukların benlik algısı düzeyleri ile annelerinin sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Anne-çocuk ilişkisi çocuğun doğumunda başlayan ayrılmaz bir bütündür. Annenin bulunduğu durumun ve kaygı halinin çocuğa ve özellikle çocuğun benliğine olan etkisi anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca çocukların benlik algı düzeyleri ve annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile bazı demografik özellikler arasında anlamlı fark olup olmadığına bakılmıştır. Çalışmanın sonucunda 5-6 yaş çocuklarının benlik algısı düzeylerinin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, annenin yaşı, annenin çalışma durumu, annenin öğrenim durumu, annelerin ebeveynlik tutumu değişkenlerine göre anlamlı fark göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

5-6 yaş çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin çocuğun yaşı, cinsiyeti, annenin sahip olduğu çocuk sayısı, annenin yaşı ve ebeveynlik tutumuna göre de anlamlı fark göstermediği; ancak çalışma durumu ve öğrenim durumu değişkenlerine göre anlamlı derecede fark gösterdiği bulunmuştur. Çalışmayan annelerin sürekli kaygı düzeyinin çalışan annelerden daha yüksek olduğu ve yükseköğrenim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeylerinin ilköğretim ve ortaöğretim mezunu annelerden daha düşük olduğu görülmüştür.

4.2. Yargı

Araştırmanın sonucuna göre; anasınıfına devam eden 5-6 yaşlarındaki çocukların benlik algısı düzeyleri ile annelerinin sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Araştırma da annelerin sürekli kaygı düzeylerinin çalışma durumu ve öğrenim durumu değişkenlerine göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularında, çalışmayan annelerin sürekli kaygı düzeyinin çalışan annelerden daha yüksek olduğu ve yükseköğrenim mezunu annelerin sürekli kaygı düzeylerinin ilköğretim ve ortaöğretim mezunu annelerden daha düşük olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

4.3. Öneriler

Bu çalışma sonra devamında yapılacak araştırmalarda, yaş grubu daha geniş tutulabilir. Örneklem grubunda aynı dönemde farklı sosyo kültürel özelliklere sahip anneler ve çocuklar dahil edilerek çalışma grubu açısından daha büyük bir çalışma grubu oluşturulabilir. Anne dışında çocuğa ilgi ve bakım veren kişilerin varlığını da dikkate alarak çalışmalar yapılabilir. Sonuç olarak bu araştırma da anasınıfı çocuklarının annelerinin sürekli kaygı düzeyi ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan bu araştırma elde ettiği bilgiler ve sonuçlar ile literatüre katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Aksoy, A. B., Kahraman, Ö. G. & Kılıç, U. Ş. "*Asya kültürlerin ebeveynlik stilleri ve uygulamaları,"* **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi**. 2: 14-25, 2009.

Alisinaoğlu,F.,Ulutaş, İ. **Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler**. Milli Eğitim. 2000.

Akşin Yavuz, E., Güven, G., Bayındır, D., Sezer, T., Yılmaz, E. *Annelerin Çocuğunu Kabul Düzeyi İle Çocukların Benlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2016.

Akşin,E. *60-72 Aylık Çocukların Benlik Algıları İle İlköğretime Hazır Bulunuşlukları Arasındaki İlişkinin ve İlköğretime Hazır Bulunuşluk ile Benlik Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2013.

Berk, L. E. **Çocuk gelişimi**. *(*B. Onur, D, & A. Dönmez, Çev). Ankara: İmge, 2013.

Burger JM. Kişilik (Çeviri. ID Sarıoğlu). İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2006.

Biggs, J. B. ve P. J. Moore. The Process of Learning, Melbourne: Prentice Hall, (1993)

Bilgin, N., **Sosyal Psikoloji Sözlüğü**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2003.

Can, A. *Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015.

Cevher, F. N.; Buluş, M. *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Saygısı*. **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi** 20: 28-39, 2006.

Cirhinlioğlu, F. G. **Çocuk gelişimi ve ruh sağlığı**. Ankara: Nobel, 2010.

Cüceloğlu, D.*,* **İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003.

Coşkun, Y. , Akkaş, G. *Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki*. **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi** 10 (1), 2009.

Çavuşoğlu, S. *Anadolu Lisesi Giriş Sınavına Katılan Öğrencilerin Sınav Öncesi Durumluk Kaygı Düzeylerinin Sınav Başarıları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

Çapri B., Çelikkaleli Ö. *Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ve Mesleki Yeterlik İnançlarının Cinsiyet, Program Ve Fakültelerine Göre İncelenmesi.* **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** Cilt: 9 Sayı:15 s.3353, 2008.

Çelik, E.; Tuğrul, B.; Yalçın, S. S. *Dört Altı Yaşlar Arasındaki Anaokulu Çocuklarının Duygusal Yüz İfadesiyle Kendilerini, Anne-Babalarını ve Öğretmenlerini Algılaması*. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 22: 29-39, 2002.

DeRobertis E. M. 'Deriving a Humanistic Theory of Child Development From the Works of Carl R. Rogers and Karen Horney', **The Humanistic Psychologist,** 34:2, 177-199, 2006.

Demoulin DF. *Adressing self-concept and reading needs of elementary children*. J Risk Issues 98:34-41, 1993.

Demoulin, Donald F. *Demographic Characteristics Associated with perceived Self Efficacy Levels of Elemantary, Middle and Secondary Principals.* **Presented at Annual Meeting of the Mid-South Educational Research Association**. Knoxville, TN, Nowember 11-13, 1992.

Demoulin, Donald F. 'A Personalized Development of Self Concept for Beginning Readers' **. Journal of Education**, v.120, i.1, p14, 1999.

Erkuş, A. **Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci** *4. Baskı.* Seçkin Sosyal Bilimler: Ankara, 2013.

Ehtiyar R., & Üngüren, E. Turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı seviyeleri ile eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,** 1(4). 159-181, 2008.

Freud A. **Çocuklukta Normallik ve Patoloji** (Çeviri. AN Babaoğlu). İstanbul, Metis Yayınları, 2003.

Geçtan E. **Psikanaliz ve Sonrası**, 5. basım. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993.

Geçtan E. **Psikanaliz ve Sonrası**. 15. Baskı. Metis Yayıncılık. İstanbul. 2012.

Güngör, A. **Kişilik gelişimi**. Ayten Ulusoy (Ed). Ankara: Anı. 2011.

Güler, T. (Ed.). ***Anne baba eğitimi.*** Ankara: Pegem. 2012.

Gülay, H. The Self Perception, Social Impact, Social Preferences and Peer Relations of Turkish Children Between Ages Of Five and Six. Early Child Development and Care; 181:10, 1441-1451, 2011.

Gözüyılmaz, A.*, Evli Ergenlerde Beden İmgesi ve Benlik Saygısının Gebelik Durumuna Göre İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, 2011.

Gökçedağ, S. *Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Kaygı Düzeyi Üzerinde Anne – Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2001.

Horney, K. **Çağımızın Nevrotik Kişiliği**. (4. Basım). Çev. Selçuk Budak. Ankara: Öteki Yayınevi, 1999.

İkiz, H. *6 Yaş Grubundaki Çocukların Benlik Algıları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişkinin İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2009.

Jambunathan, S.; Burts, D. *Comparison of Perception of Self-Competence Among Five Ethnic Groupsof Preschoolers in the US*. **Early Child Development and Care.** 173:6, 651-660, 2003.

Kağıtçıbaşı, Ç. **Benlik, aile ve insan gelişimi**. İstanbul: Koç Üniversitesi, 2010.

Kaplan, S., Bahar, A., Sertbaş, G. *Gebelerde Doğum Öncesi ve Doğum Sonrası Dönemlerde Durumluk Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi*. **Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 10 (1), 2007.

Karasar, N. **Bilimsel Araştırma Yöntemi.** 32. Baskı. Ankara: Nobel Yay Dağıtım. 2017.

Karaca, N-H., Aral, N. *Investigation of The Effect of Various Demographical Characteristics on Pre-Schooler'Self Concept*. **Eurasian Journal of Educational Research**, 2017.

Korkut, F. *Gestalt Yaklaşımına Dayalı Olarak Yapılan Bireysel – Danışmanın Sürekli Kaygı Üzerindeki Etkisi*, 1992.

http://www.egitimdergisi.hacettepe.edu.tr/19927F%C4%B0DAN%20KORKUT.pdf .13 Ağustos, 2007.

Köknel, Ö. **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik**. (13. Basım). İstanbul: Altın Kitaplar, 1995.

Kısa, S. S. *İzmir İl Merkezinde Dershaneye Devam Eden Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarıyla Ana – Baba Tutumları Arasındaki İlişki.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Kozanoğlu, T. *Utangaçlıkla Baş Edebilme Sosyal Beceri Eğitim Programının Ergenlerin Utangaçlık Düzeylerine Etkisi*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2006.

Kuru-Turaşlı, N. *6 Yaş Grubu Çocuklarda Benlik Algısını Desteklemeye Yönelik Sosyal Duygusal Hazırlık Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006.

Kılıççı, Y. **Okulda ruh sağlığı**. Ankara: Anı, 2000.

Koçak Y. Ç. *İlk Kez Anne Baba Olacaklara Antenatal Dönemde Verilen Eğitimin Kaygı Düzeylerine Etkisi*. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İzmir, 2007.

Kuru-Turaşlı, N, Zembat, R. *6 Yaş Grubu Çocuklarda "Benlik Algısını Desteklemeye Yönelik Sosyal- Duygusal Hazırlık Programı"nın Etkililiğinin İncelenmesi.* **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi***;* Cilt 2, Sayı 2*,* 2013.

Kuzgun Y. *"Psikolojik Danışma ve Psikoloji Teorileri"* Yayımlanmamış Ders Notları, 1983.

Knauth DG. *Predictors of parental sense of competence for the couple during the transition parenthood*. **Res Nurs Health** 23:496-509, 2000.

Marty, P. **Zihinselleştirme ve Psikosomatik,** A.E.Yavuz Sever (çev.), İstanbul:Bağlam Yayıncılık, 2012.

Mahler MS, Pine F, Bergman A. **İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu.** (Çeviri. AN Babaoğlu). İstanbul, Metis Yayınları, 2003.

Mahler MS, La Perriere K. Mother-child interaction during separation-individuation. Psychoanal Q, 34:483-498, 1965.

Manav,F. Kaygı Kavramı. **Toplum Bilimleri Dergisi**. C.5,No:9 Ocak- Haziran, 2011.

Meadows,S. *The Child as Social Person. Child and Parents, Routledge,* New York,390, 2010.

Nock SL. *The divorce of marriage and parenthood*. J Fam Ther. 22:245-263, 2000.

Öztürk, S. *Anne Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar ile Aynı Yaş Grubundaki Anne Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri İlişkisi.* Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2006.

Öner, N. ve Le Compte, A. **Süreksiz Durumluk / Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı** (2. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1985.

Öngider, N. *Anne -Baba İle Okulöncesi Çocuk Arasındaki İlişki. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry.* Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Ankara, 2013.

Özkan, H.K. *Annelerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları İle Çocukların Benlik Algısı ve Sosyal Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi* Yüksek Lisans Tezi.Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.Ankara, 2015.

Özcan, Ç. , Aydoğan, Y. *Aile Katılımı İle Çocukların Akademik Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Anne-Baba Görüşlerine Göre İncelenmesi***. Milli Eğitim Dergisi.** 43 (202), 19-36, 2014.

Özçiçek, G. *Çocuğun Benlik Kavramının Olumluluğu, Annenin Mükemmelliyetçiliği ve Anne Kabul Red Algısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.* İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.

Özer D. ve Özer K., **Çocuklarda Motor Gelişim**, 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtımı, Ankara, 2001.

Sargın, N. **Çocuklarda ruh sağlığı**. Konya: Eğitim Akademi. Sarı, 2012.

Spielberger, C.D. **Anxiety And Behavior**. New York: Academic Press, 1966.

Shavelson R. J., Hubner J. J., Stanton G. C. Self Concept: Validation of Construct Interpretations. Rewiev of Educational Research., Vol.46, No.3, pp. 407-441, Summer , 1976.

Spielberger, C. D. State- Trait Anxiety Inventory for Adults, California: Mind Garden Inc, 1983.

Şanlı, Z.S. *Probleme Dayalı Altı Aşamalı Ders İşleme Modeli'nin Anaokuluna Giden 60- 72 Aylık Çocukların Benlik Algılarına Etkisi*. Unpublished Master's Thesis,Hacettepe University,Social Scienses Institution, Ankara, 2012.

Şeremet, Ö. E. Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının (5-6 Yaş) Kendilik Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

Turaşlı, N. K. *6 Yaş Grubu Çocuklarda Benlik Algısını Desteklemeye Yönelik Sosyal-duygusal Hazırlık Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006.

Turhan,Ç. *Anne Babası Boşanmış 9-12 Yaşlarındaki Çocukların Kaygı Düzeyleri İle Annelerinin Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı,Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017.

Wang, J.; Lin, E. *An Alternative Interpretation of the Relationship Between Self Concept and Mathematics Achievement: Comparison of Chinese and US Students* As a Context. Evaluation and Research in Education, 21;3, 154174, 2008.

Yanbastı, G. **Kişilik Kuramları**. (2. Basım). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 1996.

Yavuzer, H. **Ana-baba ve çocuk.** İstanbul: Remzi, 2011.

Yazıcı, Z. , Taştepe, T. *Relationship Between Family Environment Perception Of Parents And Children's Self-Concept Perception*. **İnternational Journal Of Human Scienses** 10 (2), 98-112, 2013.

Yiğitoğlu,S. *Adolesan Gebe ve Eşlerinin Antenatal ve Postnatal Kaygı Düzeyleri ile Evlilikte Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İzmir, 2009.

Zembat, R., Kuru-Turaşlı, N, Güven, G., Sezer, T., Akşin, E., Yılmaz, E., & Bayındır, D. *Validity and Reliability of the DeMoulin Self-Concept Developmental Scale for the 36-72 Month Old Children.* **Journal of Education and Training Studies,** *4*(2), 143-158, 2015.